

XXI. L E V É L.

*Költ Komáromban, Sz. Mihály-Havának
9. Napján.*

*A' Levegő-égben való utazás' le-írásának
folytatása.*

Tizen-nyóltzadik Jul. ismét kedve erefz-
kedett *Blanchárd*nak egy Égi útat tenni.
Készített azért egy makhinát mellybe egy
Boby nevű társával 5. óra 15. minutakor
bé-ült, 's a' jelenlévő Nézőktől bútsút vévén
fel-emelkedtek. De tsak hamar egy hideg
erős széllel kellett nekik oda fel küzködni,
hol olly veszedelemben vóltak, hogy a' Né-
zők nem vártak egyebet, hanem hogy ők
a' földre alá' essenek. Ők pedig illy ve-
szedelemben is nem tsüggedtek-el, hanem
a' mint lehetett eveztek, 's hatod fél óra-
kor egy igen kies és tsendes Égi térségre ér-
keztek, hol a' Barometer 20. hüvelykre le-
szállott. Itt múltattak ők 4. minútaig, ízem-
lélték a' meg-mérhetetlen horizont, mint a'
földnek valamelly partját; a' fellegeknek
széplégeket, mellyek ő alattok úgy tetfzet-
tek, mint a' tengernek hánykódó habjai, 's
a' néma tsendesség ki-mondhatatlanul nevel-

X

te

te az ő érzékenységeket ; hol örömkben dal-
lásra is fakadtak. Bobynek kedve érkezett
magasabbra emelkedni ; azért mind ketten
erősen evezvén , 6. óra tájban arra a' ma-
gasságra értek , hol a' Barometer 20. hü-
velykre le-szállott , a' Termometer pedig a'
9. gráditson vólt. Újra szeles helyre értek ,
a' szél szörnyű sebességgel vitte őket ,
ők pedig azt hogy vjitetnek nem érzették.
Mert oda fel semmi objektum vagy dolog ,
mellyet látna , 's mellyhez maga helyét ha-
sonlíthatná az ember nem lévén , nem le-
het az egy helyben való lételt , 's a' moz-
gást egymástól meg-külömböztetni. Blan-
chárd nem tartván tovább bátorságosnak ezt
a' helyet , alá felé igyekezett , 's 6. óra 6.
minútakor olly alá szállottak , hol a' Baro-
meter a' 25. hüvelyk lineán állott. Már a'
földön lévő házakat is meg-külömböztet-
hették , de még az embereket meg nem es-
mérhették , a' kiket ők magok zászlójokkal
közföntvén , onnan tovább indúltak. Tá-
volról meg-látták Neuvchatel Városát , Boby
ott a' maga barátjainál egy vizitát akart ten-
ni , Blanchárd pedig a' tengert akarta látni.
Fel-emelkedtek azért olly magasságra , hol
a' Barometer 20. hüvelyk és 6. lineán állott.
Minekutánna mint-egy 6. minútáig azon a'
helyen múltattak vólna , a' nagy hideg miatt
meg-éheztek , hol vatsorához ültek , 's ittak
elő-

először az egész Világnak, azután Rouen Városának, végre Neuvchatelben lakó barátjaiknak egészségéért. 6. óra 12. minútakor, midőn a' Barometer ismét 22. hüvelyken és 4. lineán állott, a' Termometer pedig a' 12. gráditson vólt, egy palatzk bort, minthogy azt roszszalága miatt meg nem ihaták, alá vetettek, mellyből a' bor ki-folyván, úgy látszott a' nékik fel felé gözölni, mint a' kéményből fel-menő füst. Azonban el-érkeztek Neuvchatel Városa felébe, hol jó barátjaikat köszöntötték, 's 6. óra 15. minútakor feljebb emelkedtek, 's Napnyugot felé siettek; melly útban minekutánna egy vastag felleges helyen által-mentek, látták a' tengert, melly a' Naptól, mint egy tükör úgy tündöklött, hol midőn lejjebb ereszkedtek vólna, meg-esmérték, hogy azok a' feketeségek, mellyek mint egy kis punctum a' tükörön, úgy láttattak, nagy tengeri gályák vólnának. Az idő már estve felé vólt, azért szükségesnek látták, hogy a' földre alá szálljanak. Le-ereszkedvén oly alacsonyfágra, hol a' Barometer a' 26. hüvelyket mutatta, a' tenger mellett 2. minútáig a' föld színe felett óldalaslag repültek, kik midőn a' fok embereket feléjük szaladni látták, egy kaszálló rétnek végén tsendesen le-szállottak. De midőn az öszve-gyült Patasztság ennek az új tsudának látására nagy

zajgást indítana, az Útazók ott hagyták azokat, 's minthogy igen tsendes idő vólt, tsak az evező' fehérsége által 1200. láb magasságra emelkedtek, 's a' még is lármázó Parafztokat onnan felülről intették a' hallgatásra. A' Parafztok ezen dólgoakat látván és hallván, némelleyek kezejüket törték, mások térdre estek, a' félelmesebbek pedig a' dólgot szaladásra vették. A' kik bátrabbak vóltak, kiáltoztak az Útazókhoz: Istenek vagytok é vagy emberek? adjátok tudtunkra! Amazok pedig feleltek: Mi is emberek vagyunk, mint ti; és hogy azt el-hidjétek, ímé a' bizonyfág! akkor mentéjeket, nadrágjokat, tzipellőjüket le-vetvén, alá hányták, mellyeket a' Parafztok a' nagy buzgófág miatt darabokra szaggattak, 's mint valamelly szent ereklyéket magokkal el-vittek. Az el-ragadtatásba merült Parafztok térdre hullottak, 's ezeknek a' felső Világiaknak ki-terjéftett kezekkel hódoltak, a' kiknek ábrázatjokon a' belfő. örömmek eleven képe mutogatta magát; némelleyek azon való nagy meg-illetődésekben, hogy a' Mennyei Angyalok is Frantzia módira vágott kalapot viselnek, 's nadrágjok is olyan, mintha az a' Párizsi Szabó Fakultásnak leg-újabb remeke vólna, az édes örömmek egymást érő könyveit hullatták. Azonban az Útazók lejjebb botsátkozván, a' kaszálló felett olly közel

re-

repültek oldalaslag, mint a' lepkék szoktak a' virágok felett lebegni, végre szép tsendesen le-ereszkedtek a' földre, kiket a' Parasztnak fokafágok körül-vévén meg-némúlt hallgatással nézett. 7. óra 32. minútakor szállottak-ki a' földre, melly az ő elindulásoknak helyétől 15. órányi meszszefegre vólt. A' Parasztnak kérték őket, hogy üljenek-bé hajójokba, mellyet ők meg-tselekedvén, a' Pap' házához, melly oda egy fertály óra vóit, vállaikon vitték, kik azon való örömökben, hogy az Angyalok, nemcsak Frantz módi ruhát viselnek, hanem Frantzia nyelven is beszéllnek, olyan lármával vóltak, hogy az Útazók kéntelenítették azokat azzal ijjeszteni, hogy ha nem hallgatnának, ők ismét fel-mennek az Égbe. A' Pap' házától ismét a' kastélyba vitték őket a' Parasztnak, melly a' Parokiális háztól fél órára esett, és hogy annál nagyobb tisztességet mutassanak nékik, a' hajót csak újjok' hegyén tartották. Ki-szállván az Útazók a' hajóból, két Dámák ültek az ő helyekbe, 's magokat abban arra a' helyre vitték, hol az Útazók azon az éjtszakán háltak, hol az aszszonyok gyermekeikkel egygyütt abban emlékezetnek okáért egymás után bizonyos ideig ültek.

Nevezetes út az, a' mellyet tettek *Blanchard* és *Jeffries* 1785. Eszt. 7. Január.

Angliának ki-kötő-helyéből Doverből Frantzia-Országának Kalais nevű ki-kötő-helyére, 1. óraker volt az indulás. A' Nézőknek tsendes hallgatások közt fel-emelkedtek, a' midőn Blanchárd kalapját és zafzlóját kezeiben tartván bútsút vett a' jelen-lévőtől, mentekben hol fel-emelkedtek, hol alá szállottak, 's a' tengeren Hajózókat közföntötték. 4. óraker Gvines mellett, melly Kalaishoz két óra, az úgy nevezetett aranymezőn, hol 1516. Eszt. VIII. *Henrik* Angliai, és I. *Ferentz* Frantziai Királyok egygyütt voltak, le-ereszkedtek. Kalaisban megvendéglették őket, hol magokat, úgy mutogatták, mint a' kik a' halandók közzül a' tengeren által leg-először repültek, 's a' *Dedalus*' meséjét valófággá változtatták. Már más fél óraker látták őket mezfze látó tsöveken a' Frantzia Parton-állók, 2 $\frac{1}{2}$ óraker pedig kiértek a' Frantzia partra Kalaisból más fél órára a' Boulognei úton. Ott le felé ereszkedvén, minekutánna azt a' környéket megfzemplélték, fel-emelkedtek 's Omer Varosa felé mentek, 's végre fél óra múlva, Kalaisból mint-egy két órára le-szállottak. A' Kalais Városbéliek meg-hallván az ő el-érkezéseket, elejekbe mentek nékik. Mint-hogy jó szelek nem volt, az az oka, hogy 3. óra telt belé, míg a' tengeren által-repülhettek, mellynek a' szélessége Dóvertől Kalais-

laifig 6. Német mért-föld. A' Frantziák a' házakon, 's tornyokon zászlókat lobogtattak, ágyúztak, 's mint a' nagy innepeken szokás, harangoztak; a' Város' Birája egy arany piksist ajándékozott Blanchárdnak, mellyen az ő utazások ki vóit metszve, megtiszteltetett a' Kalais Városbéliektől Városi szabadsággal 's polgársággal. Örök emlékezetnek okáért, mint régen a' *Kolumbus'* hajója, az ő Égi-hajójok a' Fő Templomba bé-vitetett, a' helyen pedig, hol le-szállottak, egy emlékeztető oszlop emeltetett.

Más nevezetes utazásokat el-hallgatván, tsak a' híres *Pilatre de Roziernek* szomorú történetét említjük. Ez a' híres Égi Utazó Kalaisból Doverbe akart a' Frantzia Udvarnak költfégén által-utazni *Romainnal*, a' Parlamentum' Prókátorával. Nem tudatik, mi okozta légyen szerentsétlen eseteket. A' magasságból alá estek, 's mind a' ketten öszve szakadozva találtattak-meg. A' Pilatre' testében a' fejétől fogva a' lába-újjáig semmi épféleg nem vóit, a' fejét alig lehetett meg-ésmérni, hogy ember fő vólt, szemei, órra, agya-veleje, fogai mind oda vóltak, mejje, oldala, háta öszve-romlottak, karjai, szárai számlálhatatlan darabokra törtek, egy-egyik száráról a' lába-feje el-szakadtt. Ezen Bóldogtalanoknak testeik 15. Jun. 1788. Boulogne Városába vitettek, koporsó helyett a'

magok Égi-hajójokba tétettek, 's el-temet-
tettek. Pilatre el-indulása előtt, Anyját, 's
Húgát a' Király' kegyelmébe ajánlotta, a' ki
azoknak holtig való elztendei fizetést ren-
delt. Meg-jegyzésre méltó, hogy mind a'
kettőnek zsebben való órája épfégben meg-
maradott. — —

G E O G R Á F I A.

Tunkin, Buthár és Tatár-Ország.

Tunkin-Országban, melly a' Napkeleti
Indiának egy nevezetes része a' Ganges fo-
lyó-víz mellett, mikor a' házasok egymás-
tól el-válnak, az el-válásról való levélnek
a' Férjfiyak a' magok neveket tartoznak alá
írni. Illyenkor az el-válás sem nem gyalá-
zatos, sem nem káros. A' gyermekekre a'
Férj visel gondot; az aszfzony újra férjhez
mehet. Többnyire a' férjfiyak két feleséget
tartanak; noha többet is szabad tartani.

A' Buthárok a' szép leányokat 's asz-
fzonyokat drága pénzen szokták vásárolni,
's el-adni. A' lakodalom előtt a' Völegény
a' maga Mátkájával nem beszélhet. Mikor
egybe-kelenek is, egymástól távol állanak,
's a' Pap' kérdésére meszfzéről felelnek. A'
lakodalmi ebéd után a' Völegény nagy kí-
sérő fereggel mégyen a' Menyaszfzony' há-
zá-

zához, 's akkor engedtetik-meg először, hogy együtt beszélljenek. De ez a' beszéllgetés tsak rövid ideig tart. Estve ismét meg-látogatja a' Menyaszfzonyt a' Völegény, 's annak, a' ki már akkor az ágyban fekszik, minden aszfzonyoknak jelen-létekben mellé dül, de tsak egy szempillantásig. Ez a' múltfág 's a' lakodalom három napokon tart, 's az említett játéknak a' harmadik estve vége vagyon. Negyedik nap a' Völegény a' maga házához viszi a' Menyaszfzonyt. De ha benne valamit vesz' észre a' mit nem szeret, visszsa-küldi Szüléjinek.

A' Mahumed' vallását követő Tatórok-nál bizonyos atayafiságok közt az egybe-házasodás tilalmas. A' Pogány valláson lévők pedig magok testvérjeiket is el-vezzik.

Nintsen olly fetétség, és nintsen olly halálnak árnyéka, a' hol el-rejthessék magokat az álnokságnak tselekedőji. Job. XXXIV. v. 22.

Elihunak ezen mondásának igazságát bizonyítja im' ezen példa.

Német Országának egy Várasában 1785. Ész. egy Sír-ásó sírt ásott. A' helyen, hol a' sírt ásta, talált régi ember tsontokra, melyek közt volt egy kaponya is: ezeket a' tsontokat félre hányta ő, hogy majd el ké-

szülvén a' fír a' tsont tartó kamarába vigye. A' fírt ásogatván az ember, a' rakás tsont-ra teként, 's látja, hogy a' kaponya mozog, mellyet látván kezd rajta tsudálkozni, hogy lehet az, hogy a' kaponya mozogjon, holott már azt ő a' fírból régen ki-vetette. Hogy annak-okát ki tanulhassa, ki hág a' fírből, kezébe veszi a' kaponyát, nézi, 's tsudálkozása azonnal meg szünik; mert látja hogy egy nagy béka vagyon benne, a' melly mikor mozdult, az üres kaponyának is kellett mozdulni; a békát ki verte belőle földestül egygyütt: még egyszer belé teként a' kaponyába: 's észre veszi hogy egy vas szeg nyúl belé, melly a' tsonton által vagyon ütve. Valamint a' mozgásnak, ugy ennek a' szegnek látására is kezd az ember tsudálkozni, 's mindjárt ez a' kérdés támadt ő benne: hol vette magát a' szeg? Először úgy gondolkozott, hogy mikor már a' test a' koporsóban vólt, akkor szegezhettek azzal valamit a' koporsóra: de midőn látta, hogy a' szeg mélyen vagyon a' kaponyába bé-botsátva, ezen gondolatját meg-változtatta. Menél tovább nézegeti a' szeget: annál inkább tsudálkozik: végre arra határozza-meg magát, hogy a' dolgot másokkal is közölje. A' kaponyát azért hóna-alá veszi, bé-mégyen a' Predikátorhoz, 's meg mutatja néki: mellyet a' Predikátor látván, ő is kezd tsudálkoz-

koz-

kozni, 's kérdi a' fír-ásót, nem tudja e' ez előtt ki temettetett-el azon a' helyen? A' fír-ásó felel: Én nem régen vagyok fír-ásó; de az Atyám ebben a' hivatalban vénült-meg: ő alig ha meg-nem tudja mondani; mert jól emlékezik reá, fok esztendőkkal is ez előtt, kit hová temettek? A' Prédikátor hivatja az öreget, magával egygyütt ki-vízi a' fírhoz, 's kérdi - nem emlékezik e' reá; régen kit temethettek-el azon a' helyen? Az öreg egy kevés gondolkozás után azt mondja; Úgy tetszik néki, mintha ez előtt, mint-egy 20. esztendőkkal oda egy Kovátsot temettek volna, (a' Kovátsnak a' nevét is meg-mondotta) a' kinek Özvegye tsak hamar ismét férjhez ment, és férjével egygyütt most is él. A' Prédikátor a' halottaknak mátrikulájokban fel-keresi, mellyik esztendőben holt-meg az említett Kováts, 's úgy találja, hogy az előtt 28. esztendőekkel holt-meg. De még ebből nem lehetett meg-tudni, hol vette magát a' vas-szeg a' Kováts' Kaponyájában. A' Prédikátor a' Város' Birájához megyen, 's a' dólgot meg-beszéli néki: a' Biró némelly öreg emberektől titkon tudakozódik a' Kováts felől, tudják é, mint élt a' maga felelégével? azok azt felelték, hogy azok mindenkor szép életet éltek: a' Kováts gazdag, de egynéhány esztendőekkel halála előtt beteges és gyakran ágyban fekvő volt,

és

és minthogy gyermekjek nem vólt, testamentom ízerént, minden jószágat a' Felefé-
gének hagyta. Ez a' felelet nem hogy vá-
dolta vólna az afzizonyt, hanem inkább
mentségére vólt néki. A' Bíró 's a' Tanáts
(minthogy kétféges vólt, ha nem hibázik
é az öreg Sír-ásó a' relátzióban,) a' dólgot
nem akarták tovább sürgetni. De a' Bíró
maga a' Prédikátorral szóllott, hogy hívas-
sa magához az afzizonyt, tsendesen tudako-
zódjon tőle, mint élt első Férjével, 's az
miképpen hólt-meg? Az afzizony el-mégyen
a' Prédikátorhoz; 's mikór az kezd tőle kér-
dezősködni; olly bátor 's okos feleleteket
tészzen, mintha azokat a' tiszta ártat-
lanfág szóllaná; egyszersmind a' Prédikátor-
nak illy szokatlan kérdeződésén az afzizony
nagy tsudálkozását és meg-indulását jelen-
tette; melyet midőn a' Prédikátor észre-
vett, külömb-külobb okait adta kérdeződé-
sének, semmit nem jelentvén-ki abban, mi-
tsoda gyanúfág szólgáltatna arra arkalmatossá-
got. Ezek így meg-esvén, akkor a' dólgot ab-
ban hagyták, míg valakinek eszébe jutott, hogy
az afzizonynak mostani férje, annak első férjé-
nek legényje vólt, és mihelyt az öreg Gaz-
da meg-hólt, ez a' legény az afzizonyt má-
sik héten indjárt el-vette, 's az afzizony-
nak is ettől a' második férjétől egy gyerme-
ke

ke idő előtt lett. Ezek a' környül-állások, újra mindenkben gyanúfagot tsináltak az afzsfzony elfő férjének erőszakos halála felől. Azért a' Tanáts ismét a' prédikátorra bízza a' dolognak további megvizsgálását, a' ki az afzsfzonyt magához hívhatja, 's tőle meg-hólt férje felől tudakozódik: De minekelötte az afzsfzony el-érkezett volna, már az előtt a' Prédikátor a' kaponyát a' házban egy afztafra fel-tette, 's azt egy kezkenövel bé-borította. Az afzsfzony valamint először, úgy most is hasonló bátorfággal és nagy meg-indúlással felel; midön hallja, hogy a' Prédikátor azt veti néki fzemére, hogy ő elfő férje halála után való héten, mindjárt a' legényjéhez ment férjhez, — 's azt kérdezi tőle, ha nem vólt é néki azon legénnyel valami titkos és tilalmas esmeretfége, még elfő férje életében? Az előre az afzsfzony azt felelte, hogy az ő környül-állásai, kiváltképpen pedig mesterfégének folytatása kényszerítették ötet arra, hogy hamar férjhez, még pedig legényjéhez menjen. Az utolóra igen nagy meg-indúlással 's illetlenül kezdette mondani, hogy férthette volna ő így meg az ő bóldogúlt férjét, a' ki ő véle olly fok jót tett? Sok vólna le-írni, 's ki-ki gondolhatja, egy illy környül.állások közt lévő afzsfzony mit és mennyit beszéllhetett? A' Prédikátor látván

hogy

hogy így sem mehet semmire; végre az utólfő próbához nyúl, 's az aszszonytól azt kérdi: „Meg-esmerné é bóldogúlt első férjét ha látná?“ Az aszszony nagy meg-dobbanással azt feleli: „hogy lehetne az, holott az ő férje, ez előtt 28. esztendőekkel meg-hólt.“ A' Prédikátor azt mondja, hogy ő meg-mutatja azt néki, ha szeme közé mér nézni. azon szempillantásban, azt sem várván, hogy az aszszony száját a' feleletre fel-nyissa, a' kaponyáról a' kezkenőt le-rántja, 's az aszszonynak azt mondja; Imé! ez a' te bóldogúlt férjednek feje, melly a' te gyilkosságodat kiáltja 's téged' vádol! A' félelem és rettegés azon szempillantásban minden vérért el-futotta az aszszonynak; kezeit fejére kútsolván, 's félre fordúlván így kiáltott: „Ez valófággal az én férjem' feje, ott vagyon még a' vas-szeg is benne, mellyet én ütöttem belé!“ A' Prédikátor ezen alkalmatossággal élván, az aszszonyt tovább is sürgette, a' ki nagy meg-háborodásban lévén meg-vallotta az egész tselekedetet; tudniillik, hogy az ő öreg első férje fok ideig betegeskedett, ő pedig a' legényjét szerette, és hogy annál hamarább egygyütt élheszenek, egykor, midön az öreg el talált alunni, a' legénnyel ketten meg-egygyeztek, hogy ötet meg-öljék: maga az aszszony a' szegyet a' férje' fejének tartotta, a' legény

pe-

pedig azt egy kalapáttsal belé ütötte: egy háló-füveget fejébe vontak, 's mint egy halottat a' Prédikátornak bé-jelentették, testét ki-terítették, de a' gyílkosságot senki észre nem vette. Ezeket hallván a' Prédikátor, az aszfzonymnak mostani férjét elő-hívatta, a' ki a' maga felefégenek vallás-tételét hallván, azt igaznak lenni maga is meg-va-lotta. 's a' t.

A' Találós Mese vólt *Kályha*; mellyet írt Pozsonban P. A. negyedik esztendőbéli Kis Pap. A' Rejtett Szó *Feredő*, mellyben van *fő, erdő, fedő, erő*. 's a' t.

Találós Mese.

Egy tsudát téfzek-fel: találd-ki barátom!

Ha tetfzik; és ímé köz-fülre botsátom.

Van öt lábú állat, még fints egy lába is.

Esméri ezt a' Pap, Prokátor, Bába is.

Egy helyben ül, még is járkál szerte-széllyel,

Menése 's mozgása ront szörnyü veszéllyel.

Nem fegyver, még is öl, nem tűz, még is éget.

Nem bót, de tetf még is kemény vereféget.

Igen jó, még-is rofsz, leg-jobb, de leg-rofszabb:

Kitsiny, de leg-nagyobb: rövid, de leg-hofszabb.

N. Kálló. F. G.

Rej-

Rejtett Szó.

Engem a' Magyar Nép tsak négy lábbal for-
mált,

A' Deákság pedig hat lábúnak tsinált.

Az emberi testben leg-gyengébb rész vagyok ;

De hasznaim tudod igen igen nagyok.

Kis dolog 's nagy, rút 's szép egybe belém
tűnnek,

Mellyért oka leszek gyakorta a' bűnnek.

Három végfő lábam leg-édesebb étek,

Mi ez ? hogy ha tetszik, bennem keressétek.

Négy lábam meg-vonva há vizsgálja-mondjá-
tok,

A' fal' ékességét úgy meg-találjátok.

N. Kálló. F. G.

A' vad gesztenyének haszna.

A' vad gesztenyét szárasd-meg, veres
hajától tisztítsd-meg, törd porrá, a' port
meleg vízben áztasd-meg, ezzel az ázott
porral szappan helyett lehet élni; és olly
hamar 's szépen ki lehet véle mosni, va-
lamint a' rendes szappannal. Kar hogy az
útak' széleiket vad gesztenye-fákkal nem ül-
tetik-bé, mellyek oda széles leveleiknek ár-
nyékaikért, mélyen el-terjedő gyökereikért,
mellyek az utat erősítenék, leg-jobban il-
lenének.